

Sygn. akt III AUa 1764/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 lutego 2016 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G.

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Grażyna Horbulewicz (spr.)
Sędziowie:	SSA Lucyna Ramlo SSO del. Maria Ołtarzewska
Protokolant:	stażysta Sylwia Gruba

po rozpoznaniu w dniu 25 lutego 2016 r. w Gdańsku

sprawy C. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji C. B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VIII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 3 września 2015 r.,
sygn. akt VIII U 662/15

oddala apelację.

SSA Lucyna Ramlo SSA Grażyna Horbulewicz SSO del. Maria Ołtarzewska

Sygn. akt III AUa 1764/15

UZASADNIENIE

Decyzją z 15 maja 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił C. B. prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczony domagał się przyznania mu prawa do żądanego świadczenia od 1 marca 2013 r., tj. od daty złożenia pierwszego wniosku o emeryturę. Skarżący wnosił o uwzględnienie, jako pracy w warunkach szczególnych okresów od 27 kwietnia 1973 r. do 9 kwietnia 1975 r., od 1 lipca 1976 r. do 31 lipca 1976 r., od 3 maja 1982 r. do 31 lipca 1976 r., od 2 kwietnia 1984 r. do 30 czerwca 1984 r., od 11 lutego 1980 r. do 30 czerwca 1980 r., od 29 października 1980 r. do 31 grudnia 1981 r., od 18 listopada 2002 r. do 29 marca 2003 r., od 22 kwietnia 2004 r. do 31 grudnia 2004 r. oraz od 3 stycznia 2005 r. do 31 grudnia 2005 r.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z dnia 3 września 2015 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie. Uzasadniając swoje stanowisko Sąd wskazał, że C. B. urodzony (...), w okresie od 2 maja 1972 r. do 31 października 2002 r. zatrudniony był w (...) S.A. w G.. Przeprowadzone postępowanie sądowe w sprawie, sygn. akt VIII U 458/13, zakończone prawomocnym wyrokiem, potwierdziło, iż w tym czasie w okresie od 2 maja 1972 r. do 7 października 1982 r. wykonywał pracę robotnika, a od 8 października 1982 r. do 30 listopada 1985 r. operatora średniego sprzętu budowlanego. W ramach powyższego zatrudnienia, od 27 kwietnia 1973 r. do 9 kwietnia 1975 r., odbył zasadniczą służbę wojskową.

W okresie od 11 lutego 1980 r. do 30 czerwca 1980 r. wnioskodawca pracował na budowie Cementowni (...) w Czechosłowacji, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, w charakterze betoniarza.

Kolejno, od 29 września 1980 r. do 30 września 1981 r. wnioskodawca był zatrudniony, jako cieśla na budowie (...) w NRD.

W dniu 16 kwietnia 2015 r. ubezpieczony wniósł o przyznanie mu prawa do emerytury, jednak pozwany, po ustaleniu, że nie jest on członkiem otwartego funduszu emerytalnego, legitymuje się na dzień 1 stycznia 1999 r. stażem ubezpieczeniowym w wymiarze 27 lat, 1 miesiąc i 2 dni, w tym 12 lat, 3 miesiące i 26 dni pracy w szczególnych warunkach, wniosku skarżącego nie uwzględnił.

Rozpoznając odwołanie wnioskodawcy, Sąd Okręgowy zważył, iż ubezpieczony poza 15-letnim stażem pracy w warunkach szczególnych przebyłym do dnia 1 stycznia 1999 r., spełnia wszystkie warunki wymienione w art. 184 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 748) niezbędne do przyznania mu prawa do dochodzonego świadczenia.

Wobec powyższego, przedmiotem sporu pozostawało jedynie ustalenie, czy za zatrudnienie w szczególnych warunkach mogą zostać uznane okresy zatrudnienia ubezpieczonego od 27 kwietnia 1973 r. do 9 kwietnia 1975 r., od 1 lipca 1976 r. do 31 lipca 1976 r., od 3 maja 1982 r. do 31 lipca 1976 r., od 2 kwietnia 1984 r. do 30 czerwca 1984 r., od 11 lutego 1980 r. do 30 czerwca 1980 r., od 29 października 1980 r. do 31 grudnia 1981 r., od 18 listopada 2002 r. do 29 marca 2003 r., od 22 kwietnia 2004 r. do 31 grudnia 2004 r. oraz od 3 stycznia 2005 r. do 31 grudnia 2005 r.

Odnosząc się do okresu służby wojskowej odbywanej przez ubezpieczonego od 27 kwietnia 1973 r. do 9 kwietnia 1975 r., Sąd uznał, powołując się na obowiązujące we wskazanym okresie przepisy, tj. art. 108 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 21 listopada 1967 roku o powszechnym obowiązku obrony (Dz. U. z 1967 r. Nr 44 poz. 440) oraz § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz. U. Nr 44, poz. 318), że okres ten nie może zostać zaliczony do stażu szczególnego, albowiem chociaż ubezpieczony po odbyciu służby wojskowej podjął pracę u tego samego pracodawcy, to jednak nie była to praca w warunkach szczególnych. Zasadnie zatem pozwany zaliczył sporny okres do stażu pracy ubezpieczonego, jednocześnie nie uwzględniając go jako pracy w warunkach szczególnych.

Przechodząc do kolejnych spornych okresów, tj. od 1 lipca 1976 r. do 31 lipca 1976 r., od 3 maja 1982 r. do 31 lipca 1976 r., od 2 kwietnia 1984 r. do 30 czerwca 1984 r., wskazać należy, iż ubezpieczony nie wykazał jakimkolwiek dowodem, iż w tych okresach był powoływany „do ćwiczeń pracy, jako dekarz”. Sąd nie miał zatem możliwości poczynić jakichkolwiek ustaleń dotyczących tych okresów, uznając twierdzenia ubezpieczonego za gołosłowne, nie mające oparcia w materiale dowodowym.

Kolejno, ubezpieczony wykazywał, iż w okresie od 11 lutego 1980 r. do 30 czerwca 1980 r. pracował na budowie Cementowni (...) w Czechosłowacji, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, w charakterze betoniarza, wykonując pracę w szczególnych warunkach, tj. pracę wymienioną w wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., w dziale V, pod poz. 4, tj. prace zbrojarskie i betoniarskie. Okoliczność powyższa wynika z przedłożonych przez ubezpieczonego: kserokopii umowy o pracę, zawiadomień, karty ewidencyjnej i karty

obiegowej. Jednakże sporny okres w wymiarze 4 miesiące i 18 dni jest niewystarczający do spełnienia przesłanki posiadania 15 lat pracy w warunkach szczególnych - 12 lat, 3 miesiące i 26 dni + 4 miesiące i 18 dni - daje 12 lat, 8 miesięcy i 14 dni.

Jak wynika z przedłożonych przez ubezpieczonego kserokopii umowy i zawiadomienia, od 29 września 1980 r. do 30 września 1981 r., pracował jako cieśla na budowie (...) w NRD. Ubezpieczony nie wykazał jednak, iż pracował, jako monter konstrukcji stalowych na wysokości. Praca cieśli nie jest pracą w warunkach szczególnych.

Sąd nie ustalał, jakie czynności wykonywał ubezpieczony w okresach od 18 listopada 2002 r. do 29 marca 2003 r., od 22 kwietnia 2004 r. do 31 grudnia 2004 r., od 3 stycznia 2005 r. do 31 grudnia 2005 r., bowiem 15-letni staż pracy w warunkach szczególnych musi być wykazany na dzień 1 stycznia 1999 r. Zatem powyższe okresy nie mają znaczenia w sprawie.

Mając na uwadze poczynione ustalenia faktyczne, Sąd uznał, że wnioskodawca nie wykazał, iż w ramach swojego zatrudnienia przez okres 15 lat pracował w szczególnych warunkach, a tym samym nie spełnił kumulatywnie wszystkich przesłanek warunkujących przyznanie mu prawa do emerytury w wieku obniżonym, o czym na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

Apelację od wyroku wywiódł C. B., zaskarżając go w całości i zarzucając mu, iż w sposób nieprawidłowy nie zaliczono mu pracy, służby wojskowej w „(...)” od 27 kwietnia 1973 r. do 9 kwietnia 1975 r., podczas gdy praca w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach pozyskiwania i wzbogacania rudy uranu oraz batalionach budowlanych wykonywana podczas odbywania służby wojskowej w Wojsku Polskim zalicza się do pracy w szczególnych warunkach.

Zajmując stanowisko w przedmiocie nie zaliczenia przez Sąd I instancji do stażu szczególnego okresu od 1 lipca 1976 r. do 31 lipca 1978 r., od 3 maja 1982 r. do 31 lipca 1982 r. oraz od 2 kwietnia 1984 r. do 30 czerwca 1984 r., wnioskodawca podniósł, iż był powołany do ćwiczeń pracy, jako dekarz, czego dowodem jest wpis w książeczce wojskowej wskazujący na zdobycie specjalności wojskowej nr (...). Innych dowodów nie można wykazać ponieważ ubezpieczony był powołany jednoosobowo.

Wobec powyższego, skarżący wniósł o uwzględnienie apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawcy nie zasługuje na uwzględnienie.

Przedmiotem sporu na etapie postępowania apelacyjnego było, czy wnioskodawca w okresach odbywania zasadniczej służby wojskowej od 24 kwietnia 1973 r. do 9 kwietnia 1975 r. oraz ćwiczeń wojskowych realizowanych od 1 lipca 1976 r. do 31 lipca 1978 r., od 3 maja do 31 lipca 1982 r. i od 2 kwietnia 1984 r. do 30 czerwca 1984 r. wykonywał pracę w warunkach szczególnych. W konsekwencji, czy spełnił kumulatywnie przesłanki warunkujące nabycie prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 748).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy analizując przedmiotową kwestię przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe, a w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikające z art. 233 § 1 k.p.c., nie popełnił też uchybień w zakresie zarówno ustalonych faktów, jak też ich kwalifikacji prawnej, uzasadniających ingerencję w treść zaskarżonego orzeczenia. W konsekwencji Sąd Odwoławczy oceniając, jako prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji uznał je za własne, nie widząc w związku z tym konieczności ich ponownego szczegółowego przytaczania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 339/98, OSNAPiUS z 1999 r., z. 24, poz. 776).

Przystępując do oceny zarzutów apelacyjnych, w pierwszej kolejności wskazać należy, że prawo do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze przewidziane jest w art. 32 ustawy

z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zawartym w rozdziale 2 działu II ustawy dotyczącym urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. Przepis ten w ust. 4 stanowi, że wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. Przepisy dotychczasowe to rozporządzenie Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Zgodnie z § 4 ust. 1 pkt 1 i 3 powyższego rozporządzenia pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Stosownie do treści art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej ubezpieczonym urodzonym po 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli: okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat - dla mężczyzn oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 (tj. co najmniej 25 lat dla mężczyzn). W myśl ust. 2 emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do OFE albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

W sprawie bezsporne jest, iż wnioskodawca 1 kwietnia 2012 r. ukończył 60 rok życia, nie przystąpił do OFE, a na dzień wejścia w życie ustawy emerytalnej posiadał ponad 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych w tym (wraz z okresem zaliczonym przez Sąd I instancji) 12 lat, 8 miesięcy i 14 dni stażu tzw. „szczególnego”. Sporny pozostawał natomiast okres służby wojskowej, którą ubezpieczony pełnił od 27 kwietnia 1973 r. do 9 kwietnia 1975 r. oraz ćwiczeń wojskowych realizowanych od 3 maja do 31 lipca 1982 r. i od 2 kwietnia 1984 r. do 30 czerwca 1984 r., kiedy to – jak podnosił zarówno w odwołaniu, jak i w wywiedzionej apelacji – świadczył pracę w charakterze dekarza.

Analizę zasadności roszczeń ubezpieczonego rozpocząć należało od dokonania kwalifikacji prawnej okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej, do której został powołany w kwietniu 1970 r., tj. w czasie trwania zatrudnienia w (...) S.A. w G., w której to spółce pracował w charakterze robotnika i do której powrócił po zakończeniu służby, tj. w dniu 8 maja 1975 r.

Jak trafnie podniósł Sąd I instancji, powołując się na orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2010r. (II UK 219/O9) art. 108 ust. 1 obowiązującej od dnia 29 listopada 1967r. ustawy z dnia 21 listopada 1967r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (jednolity tekst: Dz. U. z 2004 r. Nr 241, poz. 2416 ze zm.) - w brzmieniu pierwotnym, obowiązującym do 31 grudnia 1974 r. wskazuje, iż czas odbywania zasadniczej lub okresowej służby wojskowej wlicza się pracownikowi do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby podjął on zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby. Wydane na podstawie, między innymi, art. 108 ust. 4 powyższej ustawy rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz. U. Nr 44, poz. 318 ze zm.) regulowało w sposób szczegółowy uprawnienia żołnierza, który w terminie 30 dni po zwolnieniu ze służby zgłosił powrót do zakładu pracy i w wyniku tego podjął w nim zatrudnienie. W myśl w § 5 ust. 1 tego rozporządzenia żołnierzowi wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął zatrudnienie, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem w tym zakładzie oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Z przepisów tych wynika, że - pod warunkiem w nim wskazanym - okres zasadniczej służby wojskowej jest okresem zatrudnienia na takich samych warunkach, jak przed powołaniem do tej służby. Jeśli było to zatrudnienie wymienione w art. 11 ust. 2 pkt 1-6 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, to również okres służby wojskowej uważany był za takie samo zatrudnienie, a żołnierz był traktowany jak pracownik wykonujący pracę wymienioną w powołanym przepisie. Innymi słowy, żołnierz zasadniczej służby zawodowej był

pracownikiem wykonującym zatrudnienie wymienione w tych przepisach, jeśli zatrudnienie to wykonywał przed powołaniem do służby i do zatrudnienia tego powrócił po jej zakończeniu w określonym terminie.

Przekładając powyższe na grunt analizowanej sprawy wskazać należy, że choć bezsprzecznie wnioskodawca po odbyciu zasadniczej służby wojskowej powrócił do wykonywania zatrudnienia na stanowisku robotnika w M. P. w G., to jednak wobec ustalenia, że praca ubezpieczonego zarówno przed powołaniem do odbycia zasadniczej służby wojskowej, jak i po jej zakończeniu nie stanowiła pracy w warunkach szczególnych (stanowisko robotnika nie zostało wymienione w wykazie A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze) wskazany okres nie mógł zostać zaliczony do stażu „szczególnego”.

Powyższy okres nie mógł również zostać uwzględniony „samodzielnie”, jako okres zatrudnienia w warunkach szczególnych, albowiem wnioskodawca nie zaoferował żadnego materiału dowodowego - poza twierdzeniem przedstawionym w apelacji - wskazującego na to, że w okresie odbywania służby wojskowej pozostawał w stosunku pracy oraz że w ramach tego zatrudnienia świadczył pracę w warunkach szczególnych. A skoro tak, to zaliczenie wskazanego okresu do stażu szczególnego nie jest możliwe.

Podobnie ocenić należy okresy odbywania przez wnioskodawcę ćwiczeń wojskowych od 1 lipca 1976 r. do 31 lipca 1978 r., od 3 maja 1982 r. do 31 lipca 1982 r. i od 2 kwietnia 1984 r. do 30 czerwca 1984 r., w ramach których - jak twierdzi - świadczył pracę na stanowisku dekarza, albowiem na okoliczność powyższego nie przedłożył on żadnych dowodów, które mogłyby posłużyć do poczynienia we wskazanej materii jednoznacznych ustaleń. Nie można bowiem za taki uznać wpisów dokonanych w książeczce wojskowej nr (...), z których wynika jedynie to, że we wskazanych wyżej okresach odbywał ćwiczenia wojskowe, co w toku postępowania nie było kwestionowane. Nie budzi również wątpliwości Sądu fakt, że ubezpieczony zdobył specjalizację wojskową dekarza - (...), niemniej jednak również tej okoliczności nie można utożsamiać z twierdzeniem wnioskodawcy, że we wskazanych w odwołaniu oraz apelacji okresach świadczył zatrudnienie w tym charakterze.

Sąd Apelacyjny podziela ugruntowane już orzecznictwo sądowe, zgodnie z którym wcześniejsza emerytura jest dla powszechnego systemu świadczeń emerytalnych instytucją wyjątkową, określającą szczególne uprawnienia uprzywilejowanego kręgu podmiotów, stąd wymaga ścisłej wykładni i pewnego ustalenia przesłanek prawa. Skoro prawo do wcześniejszej emerytury stanowi odstępstwo od zasady powszechnego wieku emerytalnego, nie można poprzestać tylko na jego uprawdopodobnieniu, lecz musi zostać udowodnione, a temu służą w szczególności dokumenty. Dlatego też, w tej kategorii spraw same zeznania świadków, gdy nie znajdują potwierdzenia w dokumentach pracowniczych, nie stanowią miarodajnego dowodu pracy w szczególnych warunkach. Nie jest bowiem dopuszczalne oparcie się wyłącznie na zeznaniach świadków, czy twierdzeniach wnioskodawcy w sytuacji, gdy z dokumentów wynikają okoliczności przeciwne, względnie brak jest jakiegokolwiek materiału dowodowego. Ustalenie prawa do świadczenia z ubezpieczenia lub też określenie jego wysokości wymaga bowiem przedstawienia dowodów precyzyjnych, jednoznacznych i pewnych (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1998 r., II UKN 440/97, LEX nr 34199, wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 5 lutego 2014 r., III AUa 1368/13, LEX nr 1425488 oraz z dnia 7 lipca 2015 r., III AUa 337/15, LEX nr 1761997) - tych zaś ubezpieczony nie zaoferował, podczas gdy obowiązek udowodnienia wszystkich warunków nabycia prawa do emerytury w wieku obniżonym spoczywał właśnie na nim. Biorąc zaś pod uwagę, że prawo do emerytury w wieku obniżonym stanowi odstępstwo od ogólnej reguły, przeto wszelkie istotne wątpliwości, które pojawią się w toku postępowania dowodowego oznaczają nieudowodnienie spełnienia warunków uzyskania prawa do wyjątkowego świadczenia (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 21 kwietnia 2015 r., III AUa 1986/14, LEX nr 1679893).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, że C. B. nie spełnił podstawowego warunku, o którym mowa w art. 184 w zw. z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, tj. nie wykazał piętnastoletniego stażu pracy wykonywanej w warunkach szczególnych, a co za tym idzie nie spełnił wszystkich, koniecznych do przyznania wcześniejszej emerytury warunków (wieku 60 lat, 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych), określonych w przepisie art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U z 2015 r., poz. 748) oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U nr 8, poz.43), dlatego też nie uprawnionym było przyznanie mu prawa do żadanego świadczenia.

Z tych względów Sąd Apelacyjny, podzielając stanowisko Sądu I instancji i uznając apelację ubezpieczonego za bezzasadną, orzekł, na mocy art. 385 k.p.c., jak w sentencji.

SSA Grażyna Horbulewicz SSA Lucyna Ramlo SSO del. Maria Ołtarzewska